

**Benedek
Elek**
meséi

**Világszép Nádszál
kisasszony**

A MAGYAR MESÉK SZÍNE-JAVA

MÓRA

Benedek Elek

Világszép Nádszál kisasszony

A MAGYAR MESÉK SZÍNE-JAVA

Móra Könyvkiadó

Válogatta és a szöveget gondozta
KORMOS ISTVÁN

K. LUKÁTS KATÓ
illusztrációival

TIZENNEGYEDIK, FELÚJÍTOTT KIADÁS

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének vagy bármely részének a kiadó írásos engedélye nélküli sokszorosítása, másolása, egyéb engedélyköteles felhasználása – beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon történő többszörözését, nyilvánosságához közvetítését – szigorúan tilos!

A kiadó könyveit kedvezménnyel
megrendelheti webáruházunkban:
www.mora.hu

Illusztráció © K. Lukáts Kató jogutóda
© Móra Könyvkiadó, 1955, 2023

A farkas és a róka

Réges-régen a farkas meg a róka nagy erős barátságban s komaságban voltak. Erdőn-mezőn együtt jártak, egymást el nem hagyták.

No, ha együtt jártak, egyszer együtt is estek bele egy verembe. Orgonáltak, ordítottak szegények, de senki lélek nem jött arrafelé. Nap nap után, éjszaka éjszaka után múlt. Majd megvesztek a nagy éhségben, mert sehogy sem tudtak kiszabadulni.

Egyszer egyet gondol róka koma, s mondja a farkasnak:

– Valamit mondok, farkas koma.

– Mit, róka koma?

– Azt, hogy állj fel a két hátsó lábadra, hadd lám, milyen magas vagy. Én azt hiszem – mondja a ravasz róka –, hogy magasabb vagy te a medvé-nél is, de még az orozzlánnál is.

Tetszett a farkasnak ez a hízelkedő beszéd, felállott a két hátulsó lábára, jól kinyújtózkodott, hogy minden csontja ropogott belé. Azt mondja neki a róka:

– Ejnye, farkas komám, mi jutott eszembe. Kimegyek a veremből, s kihúzlak téged is.

– Róka koma, ne bolondozz, mert nyakon váglak – mondja a farkas. – Már hogy tudnál te innen kimenni?

– Hát jól van! Csak engedd meg, hogy a válladra álljak. Ha nem is tudok kimenni, legalább megnézem, hogy milyen idő van odakünn.

Jól van, a farkas megengedi, hogy csak álljon a vállára a róka.

Hiszen a róka komának sem kellett több. A farkas válláról nekirugaszkodott, kiugrott a veremből, s azzal – uccu neki, vesd el magad! – egy szó nem sok, annyit sem szólt a farkasnak, elszaladt a faluba, ott aztán addig settenkedett, amíg egy lúdpajtába be nem surrant, s nagy lagzit csapott ottan.

No, hanem mégis eszébe jutott farkas koma. Vitt neki is egy lúdcombot. Odakullogott a veremhez, s mondotta sopánkodva, szomorú pofával:

– Hej, farkas koma, de megjártam. Bementem a faluba, hogy neked

ludat hozzak. De amikor éppen beállítottam a ludak közé, s megcsíptem egy ludat, a gazda rajtam ütött, s csak ez a lúdcomb maradt a szájamban. Látod, farkas koma, én ezt is neked hoztam. Ugye jó komád vagyok?

– Jó vagy, jó – mondja a farkas –, hanem ha még jobb akarsz lenni, nyújtsd be a farkadat, s húzz ki engem innen.

– Jaj, lelkem komám, azt én nem tehetem, mert gyenge farkam töviből kiszakadna. De meg a nyakadat is kitörhetnéd, úgy visszaesnél. Hanem hozok majd egy fagallyat, s azzal kihúzlak.

Elszalad a róka, s hoz két gallyat: egy erősebbet s egy gyengébbet. Először a gyengébbet nyújtotta be, s amint a farkas belekapaszkodott, nagyot rántott rajta. A gally kettétört, s a farkas úgy visszaesett, hogy csak úgy nyekkent.

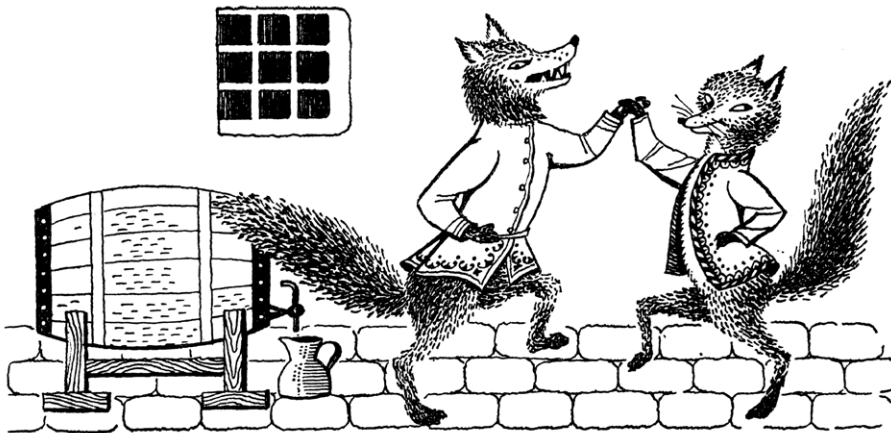
Ordított a farkas keserves kínjában, a róka pedig akkorát kacagott, hogy az erdő is csengett belé. Akkor aztán benyújtotta mégis az erősebb ágat, s azon kihúzta a farkast.

Mikor mind a ketten kint voltak, mondja a róka:

– Gyere, komám, a faluba. Az imént, ahogy bejártam, láttam, hogy egy háznál lakodalom van. Gyere, mulassunk mi is, eleget szomorkodtunk.

Bemennek a faluba. El a lakodalmas házhoz. Hát ott éppen javában áll a lakodalom. Húzzák a cigányok, járnak a legények s leányok. Ennél jobb alkalmat kívánva sem kívánhattak volna. Besurrantak a kamarába, ott nekiestek a sok jó disznóhúsnak, szalonnának s minek. De még a boroshordónak is. Ettek-ittak, táncoltak. A másvilágon sem lehetett volna jobb dolguk.

Hanem egyszer csak a róka észreveszi, hogy amíg ők lakmároztak, valaki rájuk zárta a kamara ajtaját. Nem szólt semmit a farkasnak, hadd egyék-igyék, ő azonban egy vasszeget keresett, s azzal elkezdett ásni a fal tövében. Kérdi a farkas:

– Mit csinálsz, róka koma?

Felelt a róka:

– Úgy szagolom, farkas koma, hogy itt csörögefánk van elásva. Ez ám csak az igazi jó borkorcsolya.

A farkas csak hagyta, hogy keresse a csörögefánkot, ő meg ivott tovább. Aztán ismét elkezdett táncolni, s hívta róka komát, hogy táncoljon ő is. Eleget csendesítette a róka, hogy ne táncoljon, ne ordítson, mert még meghallják a vendégek, s bizony csúfot látnak, de a farkassal nem lehetett bírni. Táncolt, dajnált, kurjongatott. Verte össze a bokáját s a tenyerét. Nagyokat rikkantott:

– Nye, kedvem, nye!

Hanem a ravasz róka koma mindegyre kifordult a keze közül, s ásta tovább a lyukat. Amikor aztán kész volt a lyukkal, ő is táncolni kezdett egész kedvéből. Nagyobbakat kurjongatott még a farkasnál is.

No, meg is hallották bent a lakodalmas népek. Kérdik egymástól:

– Ugyan ki ordítozhat odakünn?

Az egyik egyet mond, a másik mást mond. Egyszer aztán mind azt mondják, hogy az csak farkas lehet, ilyen-olyan teremtette. Gyerünk, táncol-tassuk meg. Fölfegyverkeznek, ki baltára, ki puskára, ki kétágú vasvillára. Kinyitják a kamara ajtaját.

S hát csakugyan ott van a farkas, még mindig táncol, ordít veszettül.

Uccu! Kisurran a róka a lyukon, bújik utána a farkas is, de már az nem fért ki a lyukon. Supp, supp – ütötték-verték, ahogy csak győzték. Aztán egyet gondolt farkas koma, mégiscsak visszahőkölt a lyuktól, s kiszaladt az ajtón.

Ezalatt a róka már messzi járt a falutól, s amint ment, mendegélt az úton, egyszer visszapillant, s látja, hogy jön egy szekér utána, s az színig tele van hallal. Fogja magát, s lefekszik az út közepén, behunyja a szemét, kinyújtózkodik, mintha meg volna dögölve. Odaér a kocsi, látja a gazdája a döglött rókát, szépen felveszi, s feldobja a kocsi tetejébe.

Egyéb sem kellett a rókának. Amíg az ember szép csendesesen ment, mendegélt az ökrök mellett, nekiesett a halaknak. Jó lagzit csapott, s még egy csomó halat ölbe kapott. Azzal leugrott a kocsiról, s más irányban el-kullogott.

Még egy jó hajításnyira sem ment, hát jött szembe vele a farkas letört derékkal, szomorú pofával:

– No, róka koma, te beadtál nekem!

– Mit, még te beszélsz – pattogott a róka –, nem mondtam, hogy ne ordíts annyit?

– Igaz, igaz! – mondta a farkas.

Kibékültek, megint nagy barátságot kötöttek, s mentek tovább.

Az ám, de a farkas meglátja a sok halat a rókánál, s kérdi tőle:

– Hát ezt a sok halat hol fogtad, róka koma?

– Hol-e? A vízben, farkas koma.

– Ugyan bizony, hogy fogtad?

– Hogy-e? Hát halásztam.

– Ejnye, róka koma, taníts meg engem is a halászatra.

– No, ez ugyan nem nagy mesterség. Elmégy a jégre. A farkadat bele-dugod egy lékbe. S mikor jól rágyúlnak a halak, szépen kihúzd.

Elmennek a jégre. Ott mindjárt találnek is egy léket. A farkas bedugja a farkát. Ott ül egy kicsit, aztán akarja kihúzni, mert érezte már, hogy nehéz. Az ám! Nehéz volt, mert már kezdett odafagyni.

– Farkas koma, még ne húzd ki, várd meg, amíg többen lesznek rajta.

Amikor aztán egészen odafagyott a farka, biztatta a róka:

– No most, édes komám, húzzad!

– Húznám, koma, húznám, de nem bírom.

– Az jó – mondja a róka –, bizonyosan sok hal van rajta. No csak, komám, neki, húzzad, ahogy bírod.

Nagyokat nyögött a szegény farkas, csurgott róla a verejték. De csak nem tudta kihúzni a farkát.

– Tyű, aki áldója van – mondja a róka –, baj van, koma. Akármi legyenek, ha oda nem fagyott a farkad.

– Jaj, jaj! – ordított a farkas. – Mit csináljak, mit csináljak?

– Tudod mit, farkas koma, én majd elrágom a farkadat.

– De már azt nem engedem – mondja a farkas –, inkább pusztuljak el.

– Hát jól van, koma, én másképp nem segíthetek rajtad, isten áldjon.

Alighogy elment a róka, asszonyok jöttek a jégre ruhával, hogy kimos-sák a léken. Meglátják a farkast messziről, kiabálnak, hátha elszalad. De bizony a farkas nem szaladt el. Közelebb mennek, s akkor látják, hogy oda van fagyva.

Bezzeg most nekibátorodtak az asszonyok. Odamennek, s szék lábával meg sulykolóval ütik-verik a farkast.

De már ezt a farkas sem vette tréfára. Nekirugaszkodott egész erejéből, beleszakadt a farka a jégbe, s azzal – uccu neki! – úgy elszaladt, mintha kivették volna a szemét.

Ezalatt a róka túl járt árkon-bokron, s amint ment, mendegélt, egy gödörhöz ért. Ez a gödör tele volt pozdorjával, s róka koma fogta magát,

belefeküdt, jól meghengergőzött benne, hogy a sok fehér pozdorjától a szőre sem látszott. Aztán elnyúlt, mintha agyon volna verve.

Éppen arra kullog a farkas, meglátja a rókát, s kérdi:

– Hát téged mi lelt, róka koma?

– Ugyan, ne kérdezd, farkas koma, nem látod-e, minden csontomat úgy összetörték, hogy kilóg a szőröm közül.

– No – mondja nagy búsan a farkas –, én is a lékben hagytam a farkamat.

Róka koma pedig nyögött keservesen:

– Jaj, csontom, csontom, de összetörének!

A bolond farkasnak megesett a szíve rajta.

– No, ne jajgass, róka koma – mondta neki –, menjünk, valahol az erdőben meghúzódunk, leheveredünk, s majd meggyógyulunk.

De a róka csak tovább nyögött, jajgatott:

– Jaj, lelkem komám, farkas komám, mennék én, de nem tudok.

– Jól van, jól, majd vezetlek én.

– De mikor a lábamra sem tudok állani.

– No, ha nem tudsz, hát ülj fel a hátamra, én majd elviszlek.

Azzal felvette a rókát a hátára, s cipelte nagy keservesen.

Amint ment, mendegélt a farkas, elkezdte a róka mondani magában csendesen:

– Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent.

Visszafordítja fejét a farkas, s kérdi:

– Mit puszogsz magadban, róka koma?

– Azt mondtam, hogy veretlen visz vertet, veretlen visz vertet.

„No – gondolja magában a farkas –, bizonyosan csengett a fülem, s nem jól hallottam.”

De alig megy tovább, a róka csak megint mondja magában:

– Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent.

Megint visszafordul a farkas, s kérdi.

– Mit puszogsz te magadban, róka koma?

– Csak úgy mondogatom magamban, farkas koma: veretlen visz vertet, veretlen visz vertet.

– De ilyen-olyan teremtette – ordított a farkas –, mindent jól hallottam, megint bolonddá tettél! – S azzal úgy lehajította a hátáról a rókát, hogy az csak úgy megnyekkent belé. – Eb legyen a te komád, hallod-e, én többet nem!

De bezzeg vége volt a nagy barátságoknak s a komaságoknak. Cudarul összeverekedtek. Aztán az egyik ment jobbra, a másik balra. Azóta jár ez a példabeszéd: Eljátszotta, mint a róka a komaságot.

A rózsát nevető királykisasszony

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy király, s annak egy csudaszép leánya. Ha ez a királykisasszony sírt, drágagyöngyök peregetek a szeméből, ha meg nevetett, rózsák hullottak a szájából, s ha lehúzta a cipellőjét, s mezítláb ment az úton, minden lépésére egy csengő arany termett. Nem volt oly gazdag király az egész világon, mint ennek a királykisasszonynak az apja, s nem volt ebben az országban szegény ember, mert ha a királykisasszony szegényt látott, mindjárt lehúzta a cipellőjét, s csak úgy perdült lába nyomán az arany. Nagy híre volt a királykisasszonynak kerek e világon. Jöttek is mindenünnen királyfiak, hercegek, akik a kezéért esekedtek, hanem a királykisasszonynak sem ez nem tetszett, sem az nem tetszett, egynek sem adta a kezét. Még csak egy királyfi nem fordult meg az udvarán: a szomszéd ország királyának a fia, de ez nem tudott eljönni, mert amikor éppen indulóban volt, ellenség tört az országba, s csatába kellett hogy menjen. Elment a királyfi a csatába, de a királyné s az udvarmesterné megegyezett, hogy amíg a királyfi oda lesz a háborúban, megkéretik a királykisasszony kezét, s mire a királyfi visszatér, el is hozzák. Szépen megfestették a királyfi képét, az udvarmesterné elvitte a rózsát nevető királykisasszonynak, s annak úgy megtetszett a királyfi a képe után, hogy egy szóval sem ellenkezett.

Felkészítik a királykisasszonyt, aranyos hintóba ültetik, de mielőtt az országát elhagyta volna, leszállott a hintóból, lehúzta a cipellőjét, gyalog ment jó messzire, s ami arany hullott a lába nyomán, azt mind a szegény embereknek adta.

Hanem az udvarmesterné boszorkány volt, s szerette volna, ha a királyfi az ő lányát veszi el. De ez a lány olyan csúnya volt, hogy az anyja soha senkinek sem mutatta, nem is tudták róla, hogy a világon van.

Ahogy az ország határából kiértek, rettentő nagy égháborút csinált a boszorkány, s egyszerre csak egy szörnyű fekete felleg mind alább-alább szállott, s abból a fellegből kiszállott a boszorkány leánya. Hirtelen megfogták a rózsát nevető királykisasszonyt, mind a két szemét kiszúrták, azzal belelőkték az árokba, a szemét pedig utána dobták. Akkor az udvarmester-

né leánya beült a hintóba, sűrűn lefátyolozta az arcát, úgy érkeztek meg a királyfi városába.

Ott feküdt a szegény királykisasszony az árokban, és sírdogált keservesen; de arra jöttek valami szekeres emberek, meghallják a sírást, kihúzzák az árokból a királykisasszonyt, hát amint egyet-kettőt lép, csak úgy hull az arany utána. Hej, megőrültek az emberek! Egy megfogta s vezette, a többi pedig ment utána, s alig győzték felszedni a temérdek aranyat. Így vezették a királykisasszonyt egész nap. Akkor aztán összeesett szegény, nem tudott tovább menni, s a szekeres emberek otthagyták az út szélén. Ahogy elmentek a szekeres emberek, egy kertész jött arrafelé, az megsajnálta a szegény leányt, s fölvette a szekérre.

Hazamegy a kertész, s mondja a feleségének:

– No, feleség, én ugyan megjártam. Bementem a király városába, hadd lássam a királyfi lakodalmát, mert az volt a híre, hogy a gyöngyöt síró, rózsát nevető királykisasszonyt veszi feleségül. Azt is beszéltek róla, hogy ha mezítláb jár, csak úgy hull az arany utána. Na hiszen, nem sír gyöngyöt ennek a királykisasszonynak a szeme, rózsát sem hullat a szája, de meg aranyat sem a lába, nem nevet az senkire, nem is sír, s nem engedi, hogy a cipőt lehúzzák a lábáról.

Mondja az asszony:

– Jól van, jól, ne arról beszéljen kend, hanem arról, hogy minek hozta ide ezt a leányt?

– Ó, feleség, hát megsajnáltam, megesett a szívem rajta. Nem hagyhatam az út szélén.

– Isten neki – mondja az asszony –, hát maradjon itt, pedig mi is szegények vagyunk; nem tudom, miből tartunk el egy vak leányt.

– Te feleség – mondja a kertész –, én bemegyek a városba, van ott egy boszorkány, aki szemmel kereskedik, veszek egy pár szemet ennek a szegény leánynak.

Bemegy a kertész a városba, visz a hátán egy nagy zsák főzeléket, s mondja a boszorkánynak, adjon ezért két szemet. A boszorkány éppen egy nagy könyvből olvasott, fel sem nézett a kertészre, benyúlt az asztalfiába, s odadobott neki két szemet.

Hazamegy a kertész, beteszi a leánynak a két szemet a helyére, de csudák csudája, egyszeribe a szoba sarkának fordult, ahol egy lyuk volt, s mind azt nézte. Nem tudták elképzelni, hogy mi történhetett vele. Bemegy a kertész ismét a városba, megy a boszorkányhoz, s mondja neki, hogy bizonyosan nem jó szemet adott, mert a leány mindig egy lyukba néz.

– Bezzeg hogy nem neki való szemet adtam – mondotta a boszorkány

nagy kacagva –, macskaszemet vittél el innét, s azért néz a lyukba, mert ott egeret lát. Hanem most mást adok. Találtam egy árokban két szép szemet. Vidd el, ez jó lesz.

Hazaviszi a kertész a két szemet, beteszi a helyére, s hát egyszeribe úgy megszépült a leány, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Először sírni kezdett örömeben, s csupa drágagyöngyök peregtek a szeméből, azután nevetni kezdett, s szebbnél szebb rózsák hullottak a szájából, aztán lehúzta a két cipőjét, s elkezdett sétálni, s perdült, karikázott, csengett-bongott a sok arany a lába nyomán. S a tenger sok drágagyöngyöt s a tenger sok aranyat mind a kertésznek ajándékozta, amiért el nem hagyta szomorú sorsában. Aztán elbúcsúzott a kertésztől, a feleségétől, s bement a királyfi városába, fölment a palotába, ott beszegődött a királynéhoz szobalánynak. No, éppen jókor jött, mert éppen akkor kergetett el egy szobalányt a gonosz királyné.

Hát felfogadta mindjárt a királyné a rózsát nevető királykisasszonyt szobalánynak. Aztán telt-múlt az idő, s egyszer, mikor bálra szépen fölkészí-

tette a királynét, lejön a királyfi, s mi történik, mi nem, nem egyéb egy nagy semminél, a királyné megfordul, a nyakát megszúrja egy gombostű, s mérgében úgy pofon üti a szobalányt, hogy az szegény sírva fakadt.

Hej, szeme-szája tátva maradt a királyfinak, mert könny helyett csupa drágagyöngy pergett a leány szeméből! Nagyot kiált örömeiben:

– Te leány, talán bizony te vagy a gyöngyöt síró s rózsát nevető királykisasszony?

A leány nem szólt semmit, csak elkezdett nevetni, s hát csak hullott a szájából fehér rózsá, piros rózsá, égővörös, egyik szebb a másiknál. Akkor azután lehúzta a cipellőjét, s elkezdett sétálni föl s alá a szobában, s perdült, karikázott lába nyomán a sok arany.

Hiszen a királyfinak sem kellett egyéb. Kiseprűztette udvarából a boszorkányt s a lányát, aztán mindjárt megesküdt a rózsát nevető királykisasszonnyal.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Kolontos Palkó

Volt egyszer egy szegény ember, s annak egy fia. Kolontos Palkó volt a neve. Azért hívták Kolontos Palkónak, mert kolontosság, bolondság volt minden szava, tette. Az apja eleget kínlódott, bajlódott Palkóval, de hiába, észet nem verhetett a fejébe. Sokat búsult a szegény ember, hogy mi lesz a fiával, ha ő meghal, s addig búsult, tűnődött ezen, hogy egyszer csakugyan meghalt, s Palkóra nem hagyott egyebet egy szamárnál. Ez volt a szegény embernek az egész gazdagsága.

Hát most mit csináljon Kolontos Palkó? Kenyér nem volt az asztalfiában, a szeme zöldet, vöröset látott, annyit éhezett. Ő bizony egyet gondolt, felült a szamárára, s elindult világgá. Gondolta magában: lesz, ahogy lesz, majd ad az Isten jó szerencsét.

Megy, mendegél Palkó a szamáron, s egyszer beér egy nagy erdőbe. Nem ment a rendes úton, csatangolt erre-arra, összevissza, mindenfelé. Amint az erdőben kóvályogna, meglát egy öregasszonyt, s köszönti:

– Adjon isten jó napot, öreganyám!

– Köszönd, hogy öreganyádnak szólítottál – mondotta az öregasszony –, mert különben kiszedtem volna mind a harminckét fogadat.

Hej, gondolta magában Palkó, ez bizonyosan valami boszorkány lesz. Na, ezt csakugyan el is találta, mert a vénasszony boszorkány volt.

– Öreganyám – kérdi Palkó –, nem mondaná meg nekem, hogy merrefelé találok ki ebből az erdőből?

Az öregasszony, aki éppen egy csomó gallyat gyűjtött össze, azt mondta:

– De bizony megmondom, még az útba is beleállítlak, ha ezt a csomó gallyat felkötöd a hátamra.

– Én jó szívvel, hogyne kötném – ajánlkozott Palkó. Azzal lepattant a szamaráról, s felkötötte az öregasszony hátára a gallyat, de úgy, hogy egyben odakötötte az asszonyt egy nagy fához. Indulni akar az asszony, s hát nem tud menni, meg van kötve.

– Hej, ördögadta, ebugatta legénye, a fához kötöttél, ugye? No, ezért megátkozlak, hogy a szamarad mindig azt mondja, amit te mondasz!

Ahogy ezt mondta a vén boszorkány, egyszeribe fekete macskává változott, kibújt a kötélből, aztán ott termett előtte egy kicsi szekérral tizenkét egér, a fekete macska felkapott rá, s úgy eltűnt egy szempillantás alatt, mintha a föld nyelte volna el. Kolontos Palkó nagyot kacagott ezen, hogy csak úgy zengett az erdő a kacagástól.

– Na, ez ugyan jól megátkozott engem – kacagott Palkó –, hiszen hadd mondja a szamaram, amit én mondok, mi károm lehet abban?

Azzal felült a szamarára, s szólott neki:

– Gyí, csacsi!

Mondotta a szamár is:

– Gyí, csacsi!

– Hallod-e, nem én vagyok a csacsi, hanem te.

Mondta a szamár:

– Hallod-e, nem én vagyok a csacsi, hanem te.

– Te szamár! – kiabált Palkó. – Ne feleselj velem, mert úgy a füled közévágok, hogy a másvilágon is megemlegeted!

Úgy, ahogy Palkó mondotta, szóról szóra utánamondotta a szamár. Hej, megmérgeződik Palkó, leszökik a szamárrol, jól oldalba kenegeti a botjával. De bezzeg a szamár sem marad adósa, s úgy megrúgta Palkót, hogy nyakig esett bele egy pocsoljába. Megijedt Palkó, kiabált torkaszakadtából:

– Segítség! Segítség!

Kiabált a szamár is:

– Segítség! Segítség!

Történetesen éppen arra járt három favágó ember, odaszaladtak, s Palkót nagy nehezen kihúzzák a pocsoljából.

– Hát a másik ember hol van? – kérdik a favágók.

– Miféle másik ember?

– Hallottuk, hogy egy másik ember is kiabált – mondták a favágók.

– Hehehe – nevetett Palkó –, hiszen az a szamaram volt.

– Ej, aki áldója van – szedtevetézték az emberek –, hát még te csúfolkodol velünk! Gyere csak a bíró elé, éppen most öltek meg egy gazdag kereskedőt, bizonyosan te voltál a gyilkosa.

Bekísérik Palkót a városba, bíró elé állítják, s a bíró nagy hirtelen ki is mondja az ítéletet, hogy fel kell akasztani, mert bizonyosan ő ölte meg azt a kereskedőt, akinek gyilkosát addig nem találták.

Abban a városban lakott a király is, az is kiment a vesztőhelyre, hadd lássa saját szemével, hogy csinálják az igazságot.

Odakísérik Palkót az akasztófa alá, s ott azt kérdi tőle a bíró:

– No, van-e még valami kívánságod?

– Nincs nekem egyéb kívánságom – mondta Palkó –, csak vezessék ide a szamaramat, hadd búcsúzzam el tőle.

Mikor a szamarat odavezették, Palkó a király felé fordult, letérdelt, s úgy kérte a királyt:

– Kegyelem árva fejemnek, felséges királyom, mert igazán ártatlan vagyok.

Abban a pillanatban letérdelt a szamár is, s elbődült:

– Kegyelem árva fejemnek, felséges királyom, mert igazán ártatlan vagyok.

De lett erre szörnyű álmélnködás. Még a királynak is szeme-szája tátva maradt, mert sok csuda állatot látott jártában-keltében, látott még szamarat is különbnél különbeket, de még olyat nem, aki az ember beszédjét utánamondja.

Bezzeg hogy megkegyelmezett egyszeribe Kolontos Palkónak, az udvarába vitette, s megtette fő-fő udvari bolondnak. Attól a naptól fogvást úri dolga volt Palkónak is, a szamárnak is. Élnek-e, halnak-e most is, nem tudom, de hogy Kolontos Palkós szamarak elegen vannak a világon, azt jól tudom.

Itt a vége, fuss el véle.

A zöld királyfi

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy király, s annak három leánya.

Az a király nem szerette a leányait, s egyszer nagy haragjában azt találta mondani:

– Bárcsak az ördög vinné el ezeket a leányokat!

Még jóformán ki sem mondta, megnyílt a föld, egyszerre három ördög ugrott elő, megfogták a három királykisasszonyt, nagy fergeteg kerekedett, s úgy elnyargaltak velük, hogy többet nem is látták.

A király mégis megbánta a szavát, búsult, bánkódott, de hamar megvigasztalódott, mert csakhamar három fia született. A fiúk már nagy legények voltak, de senkitől sem hallották, hogy leánytestvérük is volt.

Eközben a király erősen előregedett, s mindig sóhajtozott:

– Hej, ha még egyszer fiatal lehetnék!

Hallották ezt a fiúk, s megegyeztek, hogy elmennek a tündérek kútjához, s fiatalító vizet hoznak az édesapjuknak.

Mondják, hogy mit akarnak, s az öreg király, akinek – közbe legyen mondva – zöld király volt a neve, jó szívvvel beleegyezett, csak menjenek.

Elindult a három királyfi három aranyszörű paripán. Estére kelve betérnek egy csárdába, ott ételt-italt rendelnek, esznek-isznak, s különösen a két idősebbnek olyan virágos kedve kerekedett, hogy nem is akartak továbbmenni a csárdából.

Eleget hívja a bátyjait a kicsi zöld királyfi, hogy induljanak, mert így soha, míg a világ s még két nap, a tündérek kútjához nem érnek, de az idősebb királyfiúk meg sem mozdultak. Azt mondták az öccsüknek:

– Csak eredj, te bolond! Majd mi is odaérünk, s ha nem érünk, úgy is jó!

Jól van, a kicsi királyfi otthagya a bátyjait a csárdában, s még aznap egy rengeteg erdőbe ért. A rengeteg erdőben talált egy kis házat, s bement oda éjjeli szállásra. A kicsi házban egy öreg remete lakott.

A királyfi köszön illendőképpen, a remete fogadja, s kérdi, hogy mi járatban van.

Mondja a királyfi, hogy a tündérek kútjához igyekeznek: fiatalító vízért.

– Hej! – mondja a vén remete. – Abból a vízből én is szeretnék kapni, s ha visszakerülsz onnét valaha, hozz nekem is egy csöppet. Hanem a te lovadon ne is menj, mert azon sohasem jutsz oda. Van nekem egy tarka lovam, az ördögök lovával testvér, ülj erre, ez a világ végére is elvisz!

Megköszöni a királyfi a vén remete nagy jóindulatát, felül a tarka lóra, s még ki sem mennek az erdőből, megszólal a ló:

– Hallod-e, kicsi gazdám, míg a tündérek kútjához mennénk, többrend-beli utad léssen addig. Mikor te még a világon sem voltál, volt a te apádnak három leánya, mind a hármát elvitték az ördögök. Előbb azokat meg kell szabadítanunk, úgy megyünk a tündérek kútjához. Először elmegyünk a legidősebb nénédhez. A sógorod nem lesz otthon, de én majd hazakergetem, s mikor megtudja, hogy a tündérek kútjához igyekezel, ő is kér, hogy hozzá a fiatalító vízből, de addig meg ne ígérd, míg azt a takarót neked nem adja, amelyik az ágyán van. Ennek a takarónak olyan tulajdonsága van, hogy ha magadra teríted, sem ördög, sem ember meg nem lát téged.

Ahogy ezt mondotta a tarka ló, nagyot fújt, s mint a nyíl, felszállott a magas levegőégbé. Repült, mint a gondolat erdők, mezők, tengerek felett.

Aztán egyszerre csak leszállott a földre, s megállott egy kacsalábon forgó gyémántpalota előtt.

– Itt lakik a legidősebb nénéd, kicsi gazdám. Te csak menj be, én meg kimegyek a selyemrétre, ott jár valahol a te ördög sógorod, mindjárt hazakergetem.

Bemegy a királyfi a palotába, a tarka ló ki a selyemrétre, ott az ördögöt meglátja, s elkezdni hajtani:

– Haza, ördög, haza! Ott van a sógorod, adj neki vacsorát!

– Hej, kutya egye meg a májadat! – mondotta az ördög a lónak. – Te vagy a mi megölő hóhérünk.

De nem mert ellenkezni, szaladott a ló előtt, fel a palotába egyenesen.

A királyfi ott ült a lócán, beszélgetett a nénjével, mikor az ördög belépett. Köszön az ördög:

– Szervusz, sógor! Mi jóban jársz?

– A tündérek kútjához indultam, sógor – mondja a királyfi –, fiatalító vizet viszek az apámnak.

– Hej, sógor – mondja az ördög –, azt én is megpróbáltam nem egyszer, de százszor, hanem a kútnak még a közelébe se juthattam, mert a kúttól hetvenhét mérföldre már olyan szörnyű melegség van, hogy aki arra jár, töpörtyű lesz belőle.

– Nem bánom én, mégis odamegyek.

Aközben az ördög ételt-italt rakat az asztalra, kínálja a királyfit:

– Egyél, igyál, sógor, úgysem eszel-iszol sokáig.

Mondotta a királyfi:

– Ne félj attól, sógor!

Esznek-isznak, vígan vannak, s egy kicsi idő múlva megszólal az ördög:

– Ha a tündérek kútjához jutsz, sógor, hozz nekem is a vízből! Nesze, itt van egy disznótök, merítsd bele. Adok aztán neked annyi aranyat, ezüstöt, amennyit elbírsz.

– Nem kell nekem sem aranyad, sem ezüstöd, van nekem elég; add nekem az ágyad takaróját!

Eleget istenkedett az ördög, hogy így meg úgy, mindent kívánjon, csak azt ne, de a királyfi azt mondta:

– Kell-e a fiatalító víz?

– Kell, sógor, kell!

– No, ha kell, add ide a takarót.

Mit volt, mit nem tenni az ördögnek, odaadta a takarót. Azzal a királyfi elbúcsúzott, felült a tarkára, s repültek tovább erdők, mezők, tengerek felett.

Megszólal egyszer a tarka ló:

– No, édes gazdám, mindjárt leszállunk a mellé a palota mellé, ahol a középső nénéd lakik. Majd ez a sógorod is kívánja, hogy hozz neki a fiatalító vízből, de addig meg ne ígérd, míg az ujjáról a gyűrűt neked nem adja. Ennek a gyűrűnek az a tulajdonsága, hogy akármilyen mélyen alszol, megszorítja az ujjadat, s mikor éppen szükséges, akkor ébreszt fel.

Leszáll a tarka ló a földre, egy kacsalábon forgó gyémántpalota mellé.

A királyfi bemegy, a ló meg kimegy a rétre, hogy hazakergesse az ördögöt, mert az is ott lődörgött a réten. Megtalálja az ördögöt, s úzóbe veszi.

– Haza, ördög, haza, mert itt van a sógorod!

Az ördög mindjárt megismerte a lovat, látta, hogy az ő lovának a testvére, visszaszólt haragosan:

– Megyek, megyek, a kutya egye meg a májadat! Te vagy a mi megölő hóhérunk!

Felmegy az ördög a palotába, fogadja a sógorát nagy barátsággal; három akó bort tétet az asztalra s mindenféle jó ennivalót. Esznek-isznak, s közben megkérdi:

– Mi jóban jársz, sógor?

Mondja a királyfi, hogy miben jár.

Nagyot kacag az ördög:

– Hej, sógor, én százannyit érek, mint te, mégsem tudtam hozni a fiatalító vízből, pedig sokszor megpróbáltam.

– Próbáltad vagy nem próbáltad – mondotta a királyfi –, én is megpróbálom, s hozok is, meglátod.

– Hát akkor hozz nekem is, s annyi kincset adok, amennyit elbírsz.

– Nem kell a kincsed, add nekem a gyűrűdet.

– Azt nem adom!

– No, ha nem, nem is hozok vizet.

Azzal a királyfi felszedelőzködött s indult, de mikor az ajtóhoz ért, az ördög utánaszaladt, s odaadta a gyűrűt.

Ahogy felült a tarkára, mondja ez a királyfinak:

– No, édes gazdám, még csak a legkisebb nénédhez megyünk. Az ő urának olyan kardja van, hogy csak szólni kell: „Kard, ki hüvelyből!” – s ha annyi ellenség fog körül, mint fűszál a réten s csillag az égen, akkor sem kell félned, mert mind egy szálíg levágja.

Megérkeznek a legkisebb nénjéhez, s megkapja a királyfi a kardot éppen olyan móddal, mint ahogy megkapta a takarót, a gyűrűt, s úgy indultak a tündérek kútjához.

Felszáll a tarka a levegőégbé, hét nap s hét éjjel szállott, mint a gondolat, még annál is sebesebben.

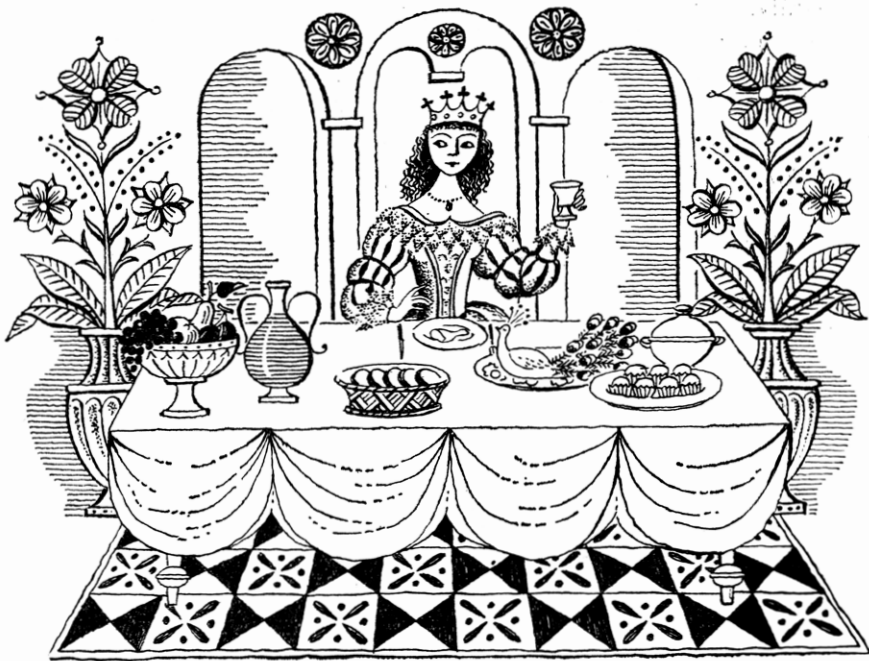
Akkor aztán leszállott a földre, s megállott egy olyan palota előtt, amelyent még emberi szem nem látott. Ezüst volt a fundamentoma, arany az oldala, gyémánt a fedele. Kilencszázkilencvenkilenc ablaka volt, aranyból, gyémántból valamennyi. S éppen annyi garádicsa, az is színarany. Mondotta a tarka:

– Menj fel ide, édes gazdám! Itt lakik a tündérek királynéja. Most éppen vacsorázik, egyedül, magában. Vedd a takarót magadra, ülj le mellé, s egyél-igyál te is. Ne félj, nem lát meg, csak annyit lát, hogy valaki eszik-iszik, de nem tudja, hogy ki. Aztán fekjüdj le, s hajnalban, mikor a gyűrű szorítja az ujjadat, hamar szedd magadra a gúnyát, s gyere le hozzám, hogy vizet meríthessünk a kútból.

Felmegy a királyfi a tündérkirályné palotájába, hát csakugyan éppen vacsorázik a királyné. Leül mellé a királyfi, jól eszik-iszik a sok drága ételből-italból, de a királyné csak azt látta, hogy fogy az étel is, az ital is, nem látott senkit. Haj, megijed a tündérkirályné, végigszalad hetvenhét szobán, fellármázza a tündéreket:

– Talpra, talpra! Szaladjatok a kúthoz, fújjátok az ólmot, hadd égjen, mert valaki kerülgeti a kutat.

Haj, lett erre szörnyű nagy tűz a tündérek kútja körül. Támadt olyan forró melegség, hogy a kúttól hetvenhét mérföldre megsült ember, állat, minden.

Azalatt a királyfi aludt szép csendesen, de egyszerre csak szoritáni kezdi a gyűrű, felugrik az ágyból, szalad a lovához, felpattan a hátára.

Mondja a ló:

– Látod-e azt a tüzes folyót, édes gazdám? Azon túl van a tündérek kútja. Amennyi tündér, mind az ólmot fújja. Kapaszkodj jól belém, mert ha lefordulsz a hátamról, szörnyű halálnak halálával halsz meg. Olyan magasra szállok veled, hogy a fejed a csillagokat veri, oda nem ér el az ólom melegsége. Aztán a kút felett hirtelen leereszkelem. Te pedig azt a tököt, amit a sógorod adott, szúrd a kardod hegyére, s mielőtt az én lábam a kúthoz érne, hirtelen merítsd meg, mert ha előbb ér le az én lábam, vége az életednek, vége az enyémenek is.

Felszáll a ló a levegőégbe, fel olyan magasra, hogy a királyfi feje a csillagokat verte, aztán egyet ugrott, kettőt szökött, s mint a gondolat, leszállott a tündérek kútjához.

Áldott szerencsére a királyfi, mielőtt a ló lába a kutat érte volna, megmerítette a tököt, azzal – hopp! – nekiiramodott a ló, fel ismét a levegőégbe. Kiabálhattak, fenyegetőzhettek a tündérek, egy pillantásra úgy eltűnt a szemük elől, mintha soha ott nem járt volna.

Mentek egyenest a királyfi legkisebb néjéhez, ott a takarót magára vette a királyfi, ettől a sógora nem látta meg, s elvitte a néjét. Ugyanígy

vitte el a középsőt; ugyanígy a legidősebb nénjét is. Vitte mind a hármat a lován, úgy mentek a vén remetéhez.

Már messziről kiáltotta a remete:

– No, fiam, hoztál-e fiatalító vizet?

– Hoztam, öregapám, hoztam!

– Hát akkor csak cseppents a tenyeremre egy cseppet. – Rácseppent a királyfi, s hát abban a pillanatban megfiatalodott a remete. – No, fiam, köszönöm, hogy megfiatalítottál. Tartsd meg a tarka lovat, legyen a tiéd, van még ennek testvére, az kiszolgál engem.

Megköszöni a királyfi a lovat, elbúcsúzik a remetétől, s még egy nap sem telt belé, otthon volt a nénjeivel. A bátyjai már rég otthon voltak, s az öreg király azt hitte, hogy valahol elpusztult a legkisebb fia. De aztán nagy volt az öröm, mikor mind hazakerekedtek. Hát még mikor a királyfi a fiatalító vízből rácseppentett az apja kezére, annak örült csak igazán a király. Már alig tudott tipegni-topogni, s ím, egyszerre úgy megfiatalodott, hogy még szebb és erősebb lett, mint volt réges-régen, fiatalkorában.

Hanem eközben mi történt? Eközben az történt, hogy a tündérek királynéjának nem volt nyugodalma, s elindult Tündérországból a tündérei-vel, hogy megkeresse azt a királyfit – mert jól tudta, hogy nem lehetett más az királyfinál –, aki merített a tündérek kútjából. Megérkezik a tündérkirályné a zöld király országába, s hírül adja, hogy álljon elő az a királyfi, aki a tündérek kútjából merített, mert ő a felesége lesz annak.

Bezzeg búsult most a két idősebb királyfi, hogy miért nem voltak a tündérek kútjánál!

Jön a királyné a király udvarába, ott egy nagy kádat megtöltet ólommal, keverteti, s felkiált:

– Aki a tündérek kútjából merített, ugorjék ebbe a kádba, arról tudom meg, hogy ott volt-e vagy sem.

A király s a két legidősebb fia szeretett volna beleugorni is, nem is, hanem a legkisebb királyfi egy szempillantásig sem gondolkozott, elővezette az istállóból tarka lovát, s felpattant a hátára. Akkor a ló felszállott a levegő-égbe, mint a nyíl, onnét egyenesen le a kádba, s amint szállott lefelé, az egyik orra likán felszívta a forró ólmot, a másikon visszaeresztette, úgy ereszkedett bele a kádba, s az ólom úgy lehűlt, hogy semmi bajuk sem lett.

– Te vagy az, te vagy az, aki énnálam járt! – kiáltott a tündérek királynéja. – Te az enyém, én a tied, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket!

Egyszeriben nagy lakodalmat csaptak, a lakodalom után felkerekedtek, s Tündérorszáig meg sem állottak.

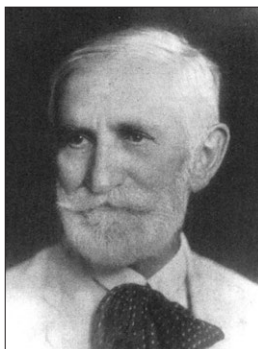
Még ma is élnek mind a ketten, ha meg nem haltak.

Tartalom

A farkas és a róka	3
A rózsát nevető királykisasszony	8
Kolontos Palkó	12
A zöld királyfi	15
A mindent járó malmocska	21
Táltos Jankó	27
Világszép Sárkány Rózsa	33
A szalonnafa	39
Az örök ifjúság vize	46
Pihári	53
Napleánya királykisasszony	59
A katona meg a szabólegény	64
A vénasszony és a Halál	67
Nyika	69
A vitéz szőcs	76
Az Erdőzöldítő és Mezővirágoztató királykisasszony	81
Erős Pali	87
Pengő királyfi	94
A gulyás leánya	104
A rászedett ördög	107
A csudaóra	110
Kígyó Darvitéz és Tatárvitéz	116
Hammas Jutka	125
Szép Cerceruska	129
Szegfűhajú János	134
Világszép Nádszál kisasszony	145
Vízi Péter és Vízi Pál	151
Az aranypálca	160
Szép Miklós	163
Hamupipőke királyfi	176

Világszép Ilonka	187
A griffmadár	191
Csonka és Sánta pajtás	198
Szélike királykisasszony	209
Feketeország	214
Kígyós Jancsi	222
A huszárból lett király	225
Hajnal	235
Molnár Ferkó	240
A tűzmadár	246
A zöld király	250
Prücsök	259
A vén szolga	263
Az ezürtló	272
A napnyugati király leánya	276
A béka	281
Hattyú vitéz	289
Az arany nyílvessző	294
Ambrus királyfi	299
Szómagyarázat	307

Benedek Elek

Benedek Elek, a legnagyobb magyar meseíró az erdélyi Kisbaconban, Székelyföld egyik legkisebb falujában látta meg a napvilágot. A mesék földjén nőtt föl, mesés vidéken, s akár a mesebeli legkisebb fiú, bejárta a székelyföldi falvakat, és lejegyezte az ott hallott népmeséket, mondákat és balladákat.

Ezer év magyar meséit gyűjtötte össze és dolgozta át, korszerűsítve az ősi szókinccset. Ezzel jelentősen hozzájárult a modern irodalmi nyelv megteremtéséhez és terjesztéséhez.

A gyűjtemény nagy érdeme, hogy a félig-meddig elkallódott, Magyarország különböző vidékeiről származó, többféle nyelvjárásban lejegyzett hatalmas meseanyagot nyelvileg egységesítette.

1894 és 1896 között, a millenniumi ünnepségre készült el nagy műve, az ötkötetes *Magyar mese- és mondavilág*.

Benedek Elek tündérekről, királyokról, furfangos szegény legényekről és boszorkányokról írott kalandos és fordulatos történetei minden magyar gyermek számára érthetőek és élvezhetőek.

A *Magyar mese- és mondavilág* rövid időn belül hatalmas sikert hozott írójának, és ez a siker azóta is szinte töretlen. A magyar gyerekek számára a népmese Benedek Elek hangján szólal meg.